

WIZERUNEK UCHODŹCÓW I UCHODŹCZYŃ W MEDIACH

IV ETAP EDUKACYJNY
PRZEDMIOT:
JĘZYK POLSKI

Autorka: Jadwiga Jarosz

Krótki opis scenariusza:

Podczas zajęć uczniowie i uczennice poznają cechy charakterystyczne dla fałszywej informacji (tzw. fake news), czyli takiej, która ma wzbudzić jak największe zainteresowanie w mediach. Poprzez analizę wybranych środków przekazu, takich jak mem internetowy czy materiał prasowy o tematyce uchodźczej, młodzież dowie się, jak weryfikować wartość przekazywanych w mediach informacji.

Czas trwania: 90 minut

Pytanie kluczowe: Jak rozpoznawać fake newsy?

Cele zajęć:

- ➔ dowiesz się, czym jest fake news
- ➔ poznasz sposoby rozpoznania fake newsów
- ➔ poznasz sposoby przedstawiania uchodźców i uchodźczyń w mediach
- ➔ zanalizujesz kilka memów internetowych i okładkę jednego z czasopism.

Inspiracje:

- ➔ Rafał Cekiera, *Uchodźcy w krainie memokracji*, „Znak” 2017, nr 743, s. 52-57.
- ➔ wykład dra Rafała Cekiery na temat kreowania wizerunku uchodźców i uchodźczyń w mediach <https://www.youtube.com/watch?v=avugJPX71sY>
- ➔ materiały opracowane przez Fundację Szkoła z Klasą – „Jak radzić sobie z fake newsy?”, „Fake news: ogólne zasady” <https://www.szkolazklasa.org.pl/materialy/radzie-fake-news/>.
- ➔ memy dostępne na stronie www.demotywatory.pl
- ➔ okładka „Gazety Polskiej” (nr 30 z 26 lipca 2017)
- ➔ Maciej Jaźwiecki, Jak „Gazeta Polska” użyła ludzi. Fotomontaż o uchodźcach w Europie powstał ze zdjęć z Iraku. „Obrzydliwa manipulacja” <http://wyborcza.pl/7,75398,22154511,jak-gazeta-polska-uzyla-ludzi-fotomontaz-o-uchodzaczach-w.html>
- ➔ Michał Gostkiewicz, „Uchodźcy jako roznosiciele chorób na okładce Gazety Polskiej. Jak wykorzystać tragedię do propagandy” <http://weekend.gazeta.pl/weekend/1,152121,22153593,uchodzy-jako-roznosiciele-chorob-na-okladce-gazety-polskiej.html>

Metody: pogadanka, dyskusja, miniwykład.

Środki dydaktyczne i materiały: flipchart (lub duży arkusz papieru), karteczki post-it, tablica interakcyjna/projektor multimedialny, dostęp każdego uczestnika/uczestniczki do Internetu (smartfon, komputer, tablet).

Formy pracy: praca indywidualna, praca grupowa.

Przebieg zajęć:

WPROWADZENIE:

1. (10 minut) Zapisz na środku flipcharta wyrażenie „FAKE NEWS”. Rozdaj uczestnikom i uczestniczkom po 3 karteczki „Post-it” i poproś o zapisanie na nich skojarzeń z tym terminem, a następnie o przyklejenie ich do flipcharta. Odczytaj spisane skojarzenia, grupując je, jeśli to możliwe. Jako podsumowanie ćwiczenia, przeczytaj/wyświetl definicję „fake newsa” z Wikipedii:

Fake news - forma przekazywania informacji, która opiera się na celowej dezinformacji lub oszustwie, rozprzestrzeniania poprzez drukowane i nadawcze serwisy informacyjne, media elektroniczne czy serwisy społecznościowe. Informacje te są pisane i publikowane w celu wprowadzenia w błąd, albo w celu uzyskania finansowych lub politycznych korzyści.

https://pl.wikipedia.org/wiki/Fake_news

PRACA WŁAŚCIWA:

2. (5 minuty) Przedstaw grupie elementy, po których można poznać fake newsy:

- ➔ dominują w nich obrazki/zdjęcia oraz krótki tekst
- ➔ ich przekaz jest silnie nacechowany emocjonalnie: wykorzystuje mowę nienawiści, pokazuje brutalne lub poruszające obrazy
- ➔ często ukazują półprawdę, przeinaczają fakty, nie sposób się zorientować, gdzie się zaczyna, a gdzie kończy sprawdzona informacja
- ➔ opisują prawdziwe zdarzenia, tylko zmieniają im ich kontekst
- ➔ nie informują o tym, że podana informacja może nie być pewna, unikają niuansów i różnych punktów widzenia.

Tekst na podstawie materiału Agaty Łuczyńskiej pt. „Jak radzić sobie z fake news”, Fundacja Szkoła z Klasą 2017
<https://www.szkolazklasa.org.pl/materiały/radzie-fake-news/>

3. (5 minut) Wyjaśnij, że przykładem fake newsów często są memy internetowe. Zapisz na tablicy zdanie: „Memy możemy określić mianem współczesnych cyfrowych plotek.”¹ Osądźcie zasadność powyższego porównania.

Komentarz metodyczny:

Warto zwrócić uwagę na fakt, że trudno ustalić autora/kę informacji przekazanej w memie, tym samym trudno ją zweryfikować. Charakterystyczne jest też przekonanie osób „plotkujących” o przynależności do grona ludzi „wtajemniczonych”, czyli posiadających wiedzę niedostępną ogółowi.

¹ Rafał Cekiera, *Uchodźcy w krainie memokracji*, „Znak” 2017, nr 743, s. 52-57.

4. (20 minut) Wyświetl mem: <https://demotyatory.pl/4809590/W-czasie-ostatniego-Ramadanu>

Poproś grupę o ujęcie własnymi słowami informacji, które przekazuje ten mem. Przykładowa odpowiedź: Uchodźcy przybywający do Włoch są przestępcami, którzy zostali przez tunezyjskie władze wypuszczeni z więzień i wysłani do Europy.

Wspólnie oceńcie prawdziwość tej informacji. Pomocne mogą być pytania:

- ➔ Jak jest źródło tej informacji? (Czyjaś wypowiedź? Materiał prasowy? Statystyki?)
- ➔ Kto jest autorem tej informacji?
- ➔ Czy tę informację potwierdzają inne źródła?
- ➔ Kiedy dokładnie miało to miejsce?
- ➔ Z których więzień zostali wypuszczeni więźniowie?
- ➔ Gdzie i kiedy zostało zrobione to zdjęcie?

Proponowany wniosek po analizie informacji zawartej w memie internetowym: Informacja przekazana w tym memie jest niesprawdzalna, tym samym mało wiarygodna.

5. (5 minut) Przedstaw grupie propozycję klasyfikacji najczęściej spotykanych sposobów przedstawiania uchodźców i uchodźczyń w memach²:

- ➔ memy antyuchodźcze
- ➔ utożsamienie wszystkich przybywających do Europy z terrorystami,
- ➔ nawiązania do religii przybyszów,
- ➔ skupianie uwagi na młodych mężczyznach przybywających do Europy,
- ➔ poczucie niesprawiedliwości w związku z tym, że polskie społeczeństwo miałoby finansować pobyt uchodźców i uchodźczyń w Polsce („będziemy musieli za to zapłacić”),
- ➔ odcinanie się od wyzwań związanych z migracjami („to nie nasz problem”),
- ➔ rasistowskie wypowiedzi.
- ➔ memy prouchodźcze (rzadziej publikowane)
- ➔ przedstawianie uchodźców/uchodźczyń jako niewinnych ofiar prześladowań czy wojen,
- ➔ powoływanie się na Biblię oraz wypowiedzi zwierzchników Kościoła katolickiego,
- ➔ zachęcenie do próby wyobrażenia sobie dramatu osób przybywających do Europy,
- ➔ powoływanie się na przeszłość Polaków i Polek, którzy, gdy uciekali przed zagrożeniem, otrzymywali schronienie w różnych krajach.

6. (20 minut) Zaproponuj grupie przyjrzenie się innym memom o tematyce uchodźczej. Niech każdy uczestnik/uczestniczka wejdzie na stronę internetową www.demotyatory.pl i w wyszukiwarce tego portalu wpisze hasło „uchodźcy”. Powiedz, że najbliższe 10 minut poświęcicie na indywidualne zapoznanie się z wyświetlanymi memami. Zaproponuj, aby każda osoba samodzielnie przejrzała przynajmniej dziesięć różnych memów, a następnie wybrała jeden mem, który jej zdaniem jest fake newsem i zanalizowała go pod kątem zaproponowanej wcześniej klasyfikacji typów memów o uchodźcach i uchodźczyń. Po 10 minutach poproś o to, aby każda osoba przedstawiła wybrany przez siebie mem i zanalizowała go pod kątem wartości informacyjnej.

7. (10 minut) Wyjaśnij, że temat migracji jest również ujmowany na okładkach gazet. Jako przykład wyświetl okładkę „Gazety Polskiej” (nr 30 z 26 lipca 2017) <http://www.gazetapolska.pl/archiwum/okladki?page=2>³

Wspólnie zanalizujcie tę okładkę pod kątem przekazywanych treści. Posłużcie się podobnymi pytaniami, które zadawaliście sobie, analizując memy.

² Rafał Cekiera, *Uchodźcy w krainie memokracji*, „Znak” 2017, nr 743, s. 52-57.

³ Grafika została przekopiowana z wpisu z dnia 26.07.2017 r. na twitterze użytkownika „Gazeta Polska”.

Komentarz metodyczny:

Warto, aby osoba prowadząca przeczytała przed zajęciami poniższe artykuły i podzieliła się z młodzieżą na spotkaniu wybranymi fragmentami.

- ➔ Maciej Jaźwiecki, „Jak *Gazeta Polska* użyła ludzi. Fotomontaż o uchodźcach w Europie powstał ze zdjęć z Iraku. *Obrzydliwa manipulacja*

<http://wyborcza.pl/7,75398,22154511,jak-gazeta-polska-uzyla-ludzi-fotomontaz-o-uchodzcach-w.html> – szeroki komentarz dotyczący fotografii wykorzystanej na tej okładce.

- ➔ Michał Gostkiewicz, „Uchodźcy jako roznosiciele chorób na okładce *Gazety Polskiej*. Jak wykorzystać tragedię do propagandy”

<http://weekend.gazeta.pl/weekend/1,152121,22153593,uchodzczy-jako-roznosiciele-chorob-na-okladce-gazety-polskiej.html> – fakty na temat zależności między współczesnymi migracjami a zachorowaniami.

PODSUMOWANIE:

8. (15 minut) Fałszywe informacje są rozpowszechniane nie tylko w grafikach medialnych. Zaproponuj grupie poszerzenie perspektywy. Fake newsy są udostępniane również w artykułach i materiałach filmowych. Porozmawiajcie o tym, w jaki sposób możemy sobie radzić z fake newsami. Warto zwrócić uwagę na to, że odbiorcy/odbiorczynie materiału powinni⁴:

- ➔ czytać nie tylko krótkie posty w mediach społecznościowych, tytuły lub leady, ale całe artykuły
- ➔ zwracać uwagę na emocjonalny język wypowiedzi, brutalne opisy
- ➔ być świadomi własnej stronniczości
- ➔ zadawać pytania w stosunku do materiału (Kto jest autorem? Czy przekaz jest spójny? Czy inne źródła potwierdzają informację? itd.)
- ➔ zwracać uwagę na to, czy wykorzystane zdjęcia są osadzone w prawdziwym kontekście.

Jako podsumowanie możesz polecić lekturę albo wydrukować i rozdać wskazówki z materiału Agaty Łuczyńskiej pt. „Jak radzić sobie z fake news”, Fundacja Szkoła z Klasą 2017 <https://www.szokolazklasa.org.pl/materialy/radzie-fake-news/>.

9. Zainteresowanym osobom zarekomenduj obejrzenie w domu nagrania z wykładu doktora Rafała Cekiery na temat kreowania wizerunku uchodźców i uchodźczyń w mediach (28 minut) <https://www.youtube.com/watch?v=avugJPX71sY>.

⁴ Na podstawie materiałów opracowanych przez Fundację Szkoła z Klasą <https://www.szokolazklasa.org.pl/materialy/radzie-fake-news/>.